

ROGNAC : historiek

door R. F. DUBOIS, *Conservator*

Om zich een beeld te vormen van het bijzonder karakter van het reservaat van Rognac, moet men dit gebied van bescheiden oppervlakte — 13 ha —, in zijn oorspronkelijk oecosysteem verplaatsen : het bosmassief van « La Grande Vecquée ». Een Luiks restant van het onmetelijk Ardens woud dat in vroegere tijden heel het zuiden van België bedekte.

Toen het Ardens woud door ontbossing werd verbrokkeld, bleef de Grande Vecquée nog eeuwenlang een aaneengesloten geheel van enkele duizenden hec-

De vijver van Rognac.

(Foto Dubois)

taren dat zich over de heuvelkammen tussen Maas en Ourthe uitstrekte. De grote en lichte eikenbossen die men er indertijd aantrof, maken nu nog het hoofdbestanddeel uit van de natuurlijke bossen van de Luikse Condroz. Beuken, soms alleenstaand, maar meestal in kleine groepjes treft men vooral aan in het dal der rivieren van beide voornoemde waterlopen.

Reeds tamelijk vroeg werd de Grande Vecquée in drie grote domeinen gesplitst, die elk hun eigen geschiedenis hebben.

De eigenlijke Vecquée dankt haar naam aan de Prins-Bisschop van Luik. Maar deze kerkelijke hoogwaardigheidsbekleder zag zich spoedig verplicht met de inwoners van Seraing een compromis te sluiten. De Abdijbossen vielen onder het beheer van het Klooster Val-St-Lambert, terwijl het woud van Neuville achtereenvolgens in handen kwam van de families de Marteau, de Warnant en de Tornaco.

De Vecquée lag ten oosten van het massief, de Abdij ten noorden, en « La Neuville » ten zuidwesten. Het was wellicht toeval, maar elke eigenaar bezat ongeveer 800 ha.

Wild bruisende beken ontspringen op de Condroz-hoogvlakten en banen zich een weg door Vecquée en Neuville, waar ze zich op de grens van de drie eigendommen tot één enkele waterloop verenigen, die de Abdijbossen doorkruist vooraleer zich in de Maas te storten. Ten tijde van de opsplitsing had men deze beken waarschijnlijk als natuurlijke scheidingslijn gekozen.

Het woud van Neuville kende sedert 1850 een gunstige ontwikkeling. Reeds tientallen jaren worden er geen bomen meer geveld en de eigenaars toonden meer belangstelling voor hun feesten, die ze af en toe met een jachtpartij opluisterden, dan voor bosontginning. Deze toestand bleef tot 1945 nagenoeg ongewijzigd.

Toen geraakte het domein in verval. De laatste Baron de Tornaco (Neuville-tak) bleef ongehuwd en stierf in 1943. Kort daarop werd het woud van Neuville onder verschillende eigenaars verdeeld. De aftakeling begint. Tienduizenden eiken belanden in de opslagplaatsen van houtzagerijen. Waar zich korte tijd voordien nog een ongeschonden woud uitstrekte, ontstaan troosteloos kale open vlakten. Eén enkel domein ontsnapt aan deze ontginningswoede : Rognac. Deze uitloper van het woud in het beekdal van Neuville is het enig overblijfsel van wat men eens als een oerbos kon betitelen.

Talrijke eiken bedekken de hellingen en het westelijk plateau. Indrukwekkende beuken vormen er majestueuse schaduwrijke gewelven waar een ingetogen stilte heerst. Oude bomen zijn omgewaaid, en op deze open plekken ontwikkelt zich een weelderig berkenstruweel. De cyclus herbegint.

Omstreeks 1860 verdween de bever (Graaf de Cuyper 1953), waarschijnlijk na de werken aan de molen van Neuville, alsook ten gevolge van de intensieve uitbating, door kolenbranders en houthakkers van de Abdij en de Vecquée, om aan de eisen van de groeiende industrie in de Maasvallei te voldoen.

Wat er ook van zij, deze verdwijning bevorderde in het dal de invasie van wilgen, elzen, populieren en essen. Het is er donker en het licht kan er nauwelijks tot de bodem doordringen. Maar het water is kristalhelder, sprankelend, en glijdt over de kiezelbeddingen of bruist van rots tot rots, wat vooral de forellen en rivierkreeften ten goede komt.

In 1950 tracht de eigenaar, de Heer Michiels van Mechelen er een vijver aan te leggen door de waterloop af te dammen. Hij spaart noch moeite, noch kosten: een dam in gewapend beton, steunrails, en een onderdam van speciaal behandeld eikenhout. Tot op een onweersavond de beek tot een stroom aanzwelt. Met een onstuitbare kracht beukt het water de hele nacht door tegen deze ongewenste hindernis, tot ze uiteindelijk begeeft. Een reusachtige watergolf overspoelt de vallei, overstroomt Villencourt en het nieuws verschijnt in alle kranten.

In 1960 verwerft Dr Tilmant Rognac. Deze befaamde radioloog en lid van de Luikse Yachtclub, wil na een rijk gevulde loopbaan de woelige stadsdrukte vaarwel zeggen en opnieuw contact opnemen met de natuur, die in haar schijnbare eenzaamheid een rijke bron van leven is.

Gedurende 16 jaar gaat hij traag maar zeker aan dit domein een eigen karakter geven, want de eenzaam van Rognac is een wijze. Alles wat hij onderneemt is afgewogen en voldoet aan de eisen van een eeuwig wisselende ongetemde natuur. Hij vermijdt de vergissingen van zijn voorgangers en legt opnieuw een vijver aan, maar ditmaal volgens een eenvoudig en wel doordacht plan.

Inmiddels echter ondergaat onze samenleving een drastische evolutie. Reeds in 1950 kondigen zich de eerste voortekens aan van de uittocht van de stedelingen naar het platteland. Sommigen voelen zich

oprecht aangetrokken tot de natuur, bij anderen beperkt het zich tot het bezit van een protserig buitenverblijf. De landelijke, eenvoudige en evenwichtige gemeente Neuville, aangespoord door het voorbeeld van de meeste andere gemeenten, begint zonder overleg haar grond te verkavelen.

De verkavelde percelen worden grondig drooggelegd, de wouden verdwijnen en het afvalwater wordt gul in de beken geloosd. Deze ingrepen hebben vanzelfsprekend een ongunstige weerslag op het grondwaterpeil en de doorsijpeling, en de beek van Neuville, zoals alle waterlopen van het Luikse Condroz trouwens, wordt steeds meer verontreinigd.

Het natuurgebied dat Dr Tilmant in dit enig kader van Rognac tot stand had gebracht, ondergaat allengs de noodlottige gevolgen van deze verontreiniging. Het water dat krioelt van baarzen, karpers en forellen, en waar talrijke watervogels rust en voedsel vinden, is spoedig oververzadigd. Tot op een dag in 1975 het onheil geschiedt: duizenden dode vissen drijven op de vijver.

Onophoudelijk wordt allerlei afval van de verstedelijkte dorpen met de stroming meegevoerd. De weiden en heidevlakten van Neupré ten oosten van het domein moeten de plaats ruimen voor gebouwen en grasperken.

1976. — Dr Tilmant neemt een eerste contact op met « De Belgische Natuur- en Vogelreservaten ». Hij wil niet dat dit natuurgebied dat hij tot nog toe voor vernieling heeft gevrijwaard, ten prooi valt aan de onverschilligheid of het winstbejag van de mens. Derhalve tekent hij een overeenkomst waardoor Rognac als natuurreservaat wordt opgericht.

1977. — Een andere overeenkomst stipuleert dat Action-Environnement in Entre-Meuse-et-Ourthe voortaan de B. N. V. R. zal vertegenwoordigen op het grondgebied gelegen tussen Maas en Ourthe, voornamelijk in Seraing, Neupré en Flémalle.

Vermits Rognac gedeeltelijk in de gemeenten Neupré en Flémalle ligt maakt het dus deel uit van het werkterrein van deze regionale vereniging.

1978. — Het beheer van Rognac wordt aan deze werkgroep overgedragen. Een algemeen beheersplan wordt uitgewerkt samen met het Bestuur van de B. N. V. R.

Maart 1978. — Het sneeuwt. Een soort fijne stofhagel die de wangen streelt. Het woud is kaal. De bijlen worden bovengehaald en de eerste elzen sneuvelen.

Oktober 1978. — Het dal werd vrijgemaakt en het licht kan nu overvloedig binnenstromen. Rognac is een bronnengebied bij uitstek en er ontspringen een twaalf-tal beekjes, die alvorens zich in de voornaamste waterloop uit te storten, even een halte maken in ondiepe vijvers. Hun water is zo kristalhelder, dat er onder invloed van de zon spontaan nieuw leven in ontstaat.

De akte van schenking werd zoëven getekend... (Foto Dubois)

Men mag echter de bittere administratieve strijd die we hebben gevoerd niet onderschatten. De contacten met het gemeentebestuur van Flémalle verliepen vlot en leidden vlug tot de oprichting van een duizend meter lange bufferzone langs de westelijke rand van het reservaat. In Neupré kregen we hardere noten te kraken. We zagen ons zelfs verplicht klacht in te dienen. De hevige spanningen met dit gemeentebestuur ontstonden, toen door verkavelingen ten oosten en ten zuiden de bufferzone verdween, en dit gevaar nu ook het noorden bedreigt. Er is zelfs sprake geweest van de oprichting in het reservaat van een zuiveringsstation van de A. I. D. E., op gevaar af van onteigening. De spanningen zijn allengs afgenomen, en als bij mirakel was het beekwater in juli niet meer bezoedeld. Maar dit is een ander verhaal...

Onze grootste vreugde beleefden we op 5 augustus 1978. Die dag hebben zich ijsvogels in het dal gevestigd. Waar ze vandaan kwamen weten we niet, maar ze waren er. Het dal weergalmde van de heldere, levendige, kenmerkende roep van deze schitterende juwelen.

Waterrijk en dicht bebost, komt het dalreservaat van Rognac stilaan tot ontluiking.

De wilde eenden worden steeds talrijker, en ook de reigers zijn geen zeldzame gasten meer.

Dank zij een harmonische samenwerking en een gemeenschappelijk streven, dank zij geduldige onafgebroken inspanningen en een grote eerbied voor de natuur, maken wij van Rognac waarschijnlijk ooit een modelreservaat.

Aandacht voor het Fonds voor de Instandhouding van de Roofvogels (F.I.R.)

De Belgische sectie van het « Fonds d'Intervention pour les Rapaces », in het nederlands « Fonds voor de Instandhouding van de Roofvogels », kreeg het statuut van vereniging zonder winstgevend doel op 7 februari 1979.

De oorsprong van deze beweging ligt in Frankrijk waar een kleine groep van franse, zwitterse en belgische ornithologen een tiental jaren geleden het « Fonds d'Intervention pour les Rapaces » stichtten en een eerste geldinzameling organiseerden.

Sindsdien worden ieder jaar fondsen ingezameld, zowel in Frankrijk als in België en in Zwitserland, meestal door de tussenkomst van sympathiserende verenigingen. Deze gelden worden voor verschillende doeleinden aangewend: van informatieve en educatieve campagnes door pamfletten, filmvoorstellingen, voordrachten tot de rechtstreekse bewaking van broedplaatsen die door kwaadwilligen worden bedreigd, met bovendien de redding van gekwetste vogels, het inrichten van wintervoederplaatsen, en het behoud van bepaalde broedgebieden door aankoop of huur.

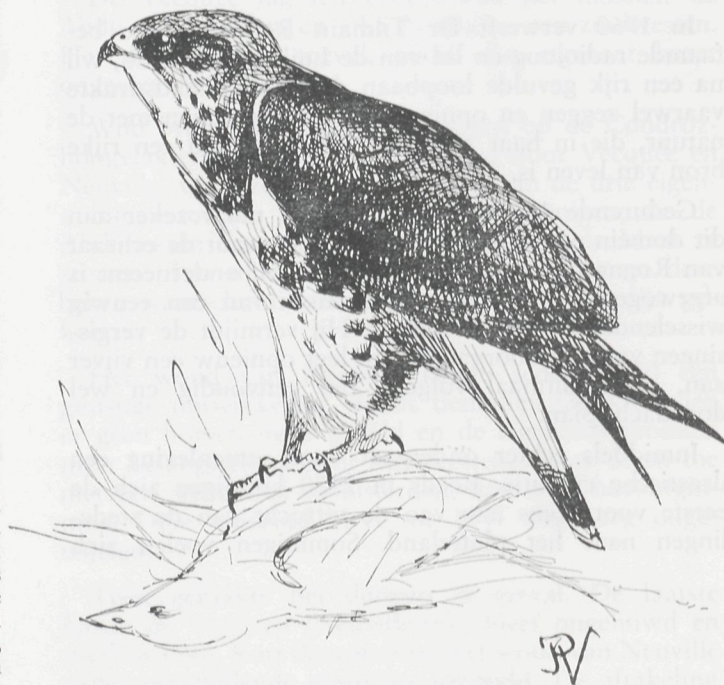
Om de ontwikkeling van hun activiteiten en van de geldinzamelingen in ons land te bevorderen hebben de Belgische ornithologen die actief zijn in het F.I.R., het statuut van v. z. w. aan hun vereniging gegeven.

De oprichting van een nieuwe vereniging voor natuurbehoud verwekt zowel onvermijdelijk kritiek als toetredingen en steun. De minst geldige opwerpingen zijn beslist deze uitgaande van een bepaalde publieke opinie die in dergelijke initiatieven slechts een verlangen ziet het pessimisme te onderhouden tussen de ongeluksprofeten voor het leefmilieu. Dit is beslist niet het geval met het F.I.R. dat een actiegroep wil zijn: gelden verzamelen, voorlichting verstrekken, de openbare mening sensibilizeren en handelen!

Andere kritieken zullen het nut betwisten van nog een nieuwe vereniging aan de reeds bestaande toe te voegen. In feite bestaat het F.I.R. reeds sinds tien jaar en zijn welbepaald doel, de bescherming van de stootvogels, verdient ongetwijfeld een voortdurende aandacht, omwille van zijn belang voor de ecosystemen en van de precare toestand van het prooivogelbestand. Deze permanente aandacht is niet noodzakelijk gewaarborgd door de bestaande verenigingen, wier doelstellingen niet welbepaald het behoud van de stootvogels zijn.

Het Belgische F.I.R. behoudt zijn banden met de oorspronkelijke internationale organisatie en de ingezamelde gelden kunnen gebruikt worden voor beschermingsprojecten buiten de landsgrenzen. Sinds zijn oprichting is het F.I.R. speciaal bekommerd geweest over de bescherming van de prooivogels op hun trekroutes. Daarom wordt een hoofdbelang gehecht aan interventies in het Middellandse zeegebied.

De financiële toestand en de activiteiten van het Belgische F.I.R. zullen in een jaarverslag worden verrat. Dit zal worden

verspreid en toegezonden aan de verenigingen die hun steun hebben verleend. Degenen die wensen bij te dragen tot de geldinzamelingen en tot de door het F.I.R. ondernomen acties worden ertoe aangezet dit bij voorkeur via deze verenigingen te doen. De lijst van deze verenigingen en alle inlichtingen zijn beschikbaar bij de secretaris van het F.I.R., J. van Esbroeck, Ter Kamerenstraat 16, Bus 2, 1200 Brussel.

Het F.I.R.-België wenst geenszins bestaande verenigingen concurrentie aan te doen bij hun ledenwerving; daarom hebben wij de beslissing genomen het aantal leden strikt te beperken tot het noodzakelijke minimum om zijn werking te verzekeren.

W. SUETENS
Voorzitter

R. ROSOUX
Vice-Voorzitter